Fimmtudaginn 30. janúar 1997.

Nr. 61/1996. **Sjóvá-Almennar tryggingar hf.**
(Ólafur Axelsson hrl.)
gegn
Hf. Eimskipafélagi Íslands
(Pétur Guðmundarson hrl.)

Farmsamningur. Vátrygging. Endurkrafa. Geymslufé.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Guðrún Erlendsdóttir, Arnljótur Björnsson og Garðar Gíslason.

Áfrýjandi skaut málinu til Hæstaréttar með stefnu 5. febrúar 1996. Hann krefst þess, að stefndi verði dæmdur til að greiða 12.703.324 krónur ásamt dráttarvöxtum samkvæmt vaxtalögum nr. 25/1987 frá 8. desember 1994 til greiðsludags. Einnig krefst áfrýjandi málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar héraðsdóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

I.

Aðilar eru sammála um, að um réttarstöðu þeirra í þessu máli verði dæmt eftir íslenskum rétti. Svo sem greinir í héraðsdómi, styður áfrýjandi kröfu sína á hendur stefnda meðal annars við það, að honum hafi ekki verið heimilt að flytja á þilfari snjóblásara þann, sem málið er risið af. Því til stuðnings vísar áfrýjandi til 41. gr. siglingalaga nr. 34/1985, en þar segir, að óheimilt sé að búlka vöru á þilfari, nema það hafi næga stoð í samningi eða venju. Heldur áfrýjandi fram, að vegna þessa samningsbrots geti stefndi ekki borið fyrir sig ákvæði um takmarkaða ábyrgð farmflytjanda í 2. mgr. 70. gr. siglingalaga.

II.

Um flutning snjóblásarans með skipi stefnda, Bakkafossi, frá Fredrikstad í Noregi til Reykjavíkur var 11. nóvember 1994 gefið út sjófarmbréf (Sea Waybill). Í 9. gr. skilmála, sem prentaðir eru aftan á farmbréfið, áskilur stefndi sér rétt til að setja vörur í gáma svo og,

að hann megi flytja gáma á þilfari eða undir þiljum án þess að tilkynna sendanda um það. Skilmálar farmbréfsins eru á ensku, en þeir liggja einnig fyrir í prentaðri íslenskri þýðingu, sem aðilar eru á einu máli um, að sé jafngild hinum enska texta. Í þýðingunni er orðið gámur notað um enska orðið „container". Stefndi heldur því fram, að samkvæmt ákvæði þessu hafi honum verið heimilt að flytja vöruna á þilfari.

Í héraðsdómi er greint frá því, að snjóblásarinn hafi verið of stór til að komast fyrir í venjulegum gámi. Hafi hann þess vegna verið settur á sérstakan flutningsbúnað, sem nefndur er gámapallur í dóminum og greinargerðum stefnda í héraði og fyrir Hæstarétti. Skipverjar, sem komu fyrir dóm, nota íslensku orðin flet, fleti og gámapallur um búnaðinn. Í leiðarbók Bakkafoss er tjónsatburðinum lýst svo, að snjóblásari á 20 feta fleti hafi losnað. Samkvæmt gögnum málsins og málflutningi var pallur þessi gerður eins og venjulegur gámur að öðru leyti en því, að á honum voru hvorki hliðarveggir né þak, en gaflar úr stáli voru á báðum endum. Var hann því opinn fyrir sjó og veðri nema að því leyti, sem stálgaflanna naut við.

Stefndi lagði fram í héraði teikningar og aðrar upplýsingar um ýmsar gerðir af gámum og hliðstæðum búnaði, sem vörum er komið fyrir í eða á við sjóflutninga. Sýna teikningarnar níu gerðir af lokuðum ílátum, það er farmkössum og geymum, og eina gerð af þaklausum gámi (open top container). Á teikningunum eru einnig tvær gerðir af pöllum fyrir vörur, og er önnur þeirra eins og sú, sem snjóblásarinn var fluttur á. Eru lokuðu ílátin öll nefnd enska heitinu „container", en pallarnir öðrum heitum. Í skýringum á teikningunum er pallur eins og sá, sem hér um ræðir, kallaður „flat". Þess konar pallur er nefndur „flat" eða „flatrack" í enskri orðabók um fagheiti í sjóflutningastarfsemi, en ljósrit úr henni voru einnig lögð fram af hálfu stefnda. Í fyrrgreindu ákvæði 9. gr. flutningsskilmálanna, sem ber fyrirsögnina „containers", er einungis fjallað um gáma, en ekki vikið að pöllum fyrir farm, hvorki í frumtextanum né íslensku þýðingunni.

Stefndi þykir ekki hafa sýnt fram á, að pallur sá, sem notaður var við flutninginn, verði talinn gámur, hvorki samkvæmt íslenskri málvenju né þeim erlendu upplýsingum, er hann vísar til. Ekki verður

talið hagga þeirri niðurstöðu, þótt pallar af þeirri gerð kunni að falla undir almenna skilgreiningu á hugtakinu gámur í alþjóðasamningi um gáma, sem gerður var í Genf 1972, sbr. lög nr. 14/1985 um framkvæmd alþjóðasamnings um gáma og auglýsingu um sama efni.

Ef stefndi hugðist áskilja sér rétt til að flytja varning ofan þilja á pöllum eða öðrum opnum flutningsbúnaði, var honum í lófa lagið að láta þess sérstaklega getið í 9. gr. sjófarmbréfsins eða annars staðar í almennum skilmálum þess. Verður því ekki fallist á, að hann hafi með ákvæðum farmbréfsins vikið frá ákvæðum 41. gr. siglingalaga. Á sjófarmbréfinu er ekki heldur sérstök áritun þess efnis.

III.

Í héraðsdómi er því lýst, að pallinum með snjóblásaranum var komið fyrir í ystu og öftustu gámaröð í þriðju gámahæð stjórnborðs megin á skipi stefnda, Bakkafossi. Snjóblásarann tók út, þegar bönd, sem hann var festur með, slitnuðu. Hins vegar hreyfðist sjálfur pallurinn ekki, en hann var skeyttur við gám, sem hann stóð á, með sérstaklega gerðum stöðluðum festingum. Samkvæmt framburði stýrimanns losnaði enginn gámur á skipinu í umrætt sinn, og hann kvaðst ekki muna til þess, að aðrar skemmdir hafi orðið á farmi skipsins í þessari ferð. Í leiðarbók skipsins er ekki vikið að öðru sjótjóni í ferðinni.

Þótt farmsendanda eða farmsamningshafa kunni að hafa verið ljóst, að snjóblásarinn yrði fluttur með skipi sérstaklega gerðu til gámaflutninga, verður ekki talið, að þess vegna hafi stefnda verið heimilt að flytja blásarann á opnum palli, hvar sem var á skipinu. Stefndi hefur ekki heldur leitt í ljós, að viðsemjandi hans hafi samþykkt, að flytja mætti vörur um hávetur á óvörðum eða lítt vörðum palli á þilfari eða að venja hafi myndast um flutning með slíkum hætti.

IV.

Stefndi viðurkennir, að hann beri skaðabótaábyrgð samkvæmt 68. gr. siglingalaga á tjóni áfrýjanda, en heldur því fram, að bótaskylda sé takmörkuð eftir ákvæðum 70. gr. laganna. Stefndi sendi áfrýjanda 20. janúar 1995 greiðslu á 1.073.844 krónum, sem ekki er deilt um, að sé rétt takmörkunarfjárhæð. Telur stefndi, að hann hafi með

því innt af hendi fulla greiðslu á skaðabótum, er honum hafi borið að inna af hendi til áfrýjanda. Hins vegar vefengir áfrýjandi rétt stefnda til að bera fyrir sig takmörkunarákvæði 70. gr., svo sem fyrr greinir.

Í siglingalögum nr. 34/1985 eru ekki reglur um áhrif þess á bótaskyldu farmflytjanda, að hann flytur vörur á þilfari andstætt banni 41. gr. laganna. Verður þess vegna að leysa úr því álitaefni í samræmi við meginreglur um vanefndir samninga. Telja verður leitt í ljós, að orsök þess, að snjóblásarinn féll útbyrðis, hafi verið sú, að honum var komið fyrir á opnum palli á þilfari. Verður sjótjónið því rakið beint til verulegra vanefnda á farmsamningnum af hálfu stefnda. Af þeirri ástæðu þykir hin sérstaka takmörkunarregla í 2. mgr. 70. gr. siglingalaga ekki eiga við um bótaskyldu stefnda. Ber hann því fulla ábyrgð á tjóninu gagnvart áfrýjanda, sem ágreiningslaust er, að öðlaðist rétt farmeiganda á hendur stefnda samkvæmt 1. mgr. 22. gr. skaðabótalaga nr. 50/1993.

V.

Ekki er ágreiningur um, að áfrýjandi greiddi eiganda snjóblásarans 12.703.324 krónur í vátryggingarbætur vegna tjónsins. Áfrýjandi krafði stefnda um skaðabætur 9. desember 1994. Eins og fyrr segir, viðurkenndi stefndi bótaskyldu og sendi áfrýjanda greiðslu á 1.073.844 krónum 20. janúar 1995, en andmælti frekari greiðsluskyldu með vísun til 2. mgr. 70. gr. siglingalaga. Lögmaður áfrýjanda tilkynnti stefnda 3. apríl 1995, að áfrýjandi liti svo á, að síðarnefnd greiðsla væri innborgun upp í skaðabætur fyrir tjónið, og óskaði eftir afstöðu stefnda til þeirrar skoðunar. Stefndi svaraði lögmanninum um hæl og lýsti því, að hann féllist ekki á þennan skilning lögmanns áfrýjanda. Jafnframt fór stefndi fram á, að greiðslan yrði endursend. Var það gert, og lagði stefndi fjárhæðina 5. maí 1995 á geymslureikning í Landsbanka Íslands áfrýjanda til ráðstöfunar. Ekki var um að ræða það skilyrði geymslugreiðslu samkvæmt 1. gr. laga nr. 9/1978 um geymslufé, að stefndi gæti ekki innt af hendi nefnda greiðslu vegna aðstæðna eða atvika, sem áfrýjandi bæri ábyrgð á.

Verður því að dæma stefnda til að greiða áfrýjanda alla stefnukröfuna, 12.703.324 krónur, með dráttarvöxtum frá 9. janúar 1995 til

greiðsludags, en þá var liðinn mánuður, frá því að hann lagði fram upplýsingar, sem þörf var á til að meta tjónsatvik og fjárhæð bóta, sbr. 15. gr. vaxtalaga.

Eftir þessum úrslitum er rétt, að stefndi greiði áfrýjanda málskostnað fyrir Hæstarétti, svo sem nánar greinir í dómsorði.

Dómsorð:

Stefndi, Hf. Eimskipafélag Íslands, greiði áfrýjanda, Sjóvá-Almennum tryggingum hf., 12.703.324 krónur með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 9. janúar 1995 til greiðsludags og 450.000 krónur í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

Dómur Héraðsdóms Reykjavíkur 30. nóvember 1995.

Mál þetta, sem dómtekið var 2. nóvember sl., er höfðað fyrir Héraðsdómi Reykjavíkur af Sjóvá-Almennum tryggingum hf., kt. 701288-1739, Kringlunni 5, Reykjavík, gegn Hf. Eimskipafélagi Íslands, kt. 510169-1829, Pósthússtræti 2, Reykjavík, með stefnu, birtri 31. mars 1995.

Dómkröfur stefnanda eru þær, að stefnda verði gert að greiða sér 12.703.324 kr. ásamt dráttarvöxtum [...]. Þá er krafist málskostnaðar að mati dómsins að viðbættum virðisaukaskatti á málskostnað.

Dómkröfur stefnda eru þær, að sýknað verði af öllum kröfum stefnanda. Jafnframt krefst stefndi málskostnaðar úr hendi stefnanda að mati dómsins auk virðisaukaskatts á málskostnað.

I.

Atvik máls og ágreiningsefni.

Málsatvik eru þau, að stefndi tók að sér að flytja snjóblásara í eigu Ríkiskaupa frá Fredrikstad í Noregi til Reykjavíkur. Hinn 11. nóvember 1994 var gefið út farmbréf vegna flutningsins, þar sem fram kemur, að snjóblásarinn er eitt stykki og 5.400 kg að þyngd. Þá kom það fram, að varan skyldi flutt með skipi stefnda, Bakkafossi, sem er sérsmíðað gámaskip. Snjóblásaranum var komið fyrir á gámapalli og hann festur með fjórum nælonspannsettum. Þannig frá honum gengið var snjóblásarinn settur um borð í Bakkafoss í Fredrikstad, og var gámapallinum komið fyrir við stýrishúsið, stjórnborðs megin, í 3. röð, sem var efsta flutningseiningin. Bakkafoss lagði af stað frá Fredrikstad 11. nóvember 1994, og var gert ráð fyrir komu skipsins til Reykjavíkur 16. nóvember þ. á. Á leiðinni á milli Noregs og Færeyja, nánar tiltekið 13. nóvember 1994, lenti Bakkafoss í slæmu veðri, sem leiddi til

þess, að snjóblásarann tók út af skipinu. Gámapallurinn hreyfðist hins vegar ekki. Þennan dag voru 9 vindstig og mikill sjór. Eigandi snjóblásarans, Ríkiskaup, hafði tryggt hann farmtryggingu hjá stefnanda. Hefur stefnandi greitt honum vátryggingarverð snjóblásarans, 12.703.324 kr., sem er sú endurkrafa, sem stefnandi gerir á hendur stefnda, og stefnufjárhæð máls þessa.

Stefndi hefur boðið fram bótagreiðslu, að fjárhæð 1.073.844 kr., sem tekur mið af ákvæðum siglingalaga um takmörkun ábyrgðar, en þeirri bótagreiðslu hefur stefnandi hafnað. Þá fjárhæð hefur stefndi geymslugreitt í Landsbanka Íslands 5. maí 1995.

Í málinu gerir stefnandi kröfu til fullra bóta úr hendi stefnda með vísan til 22. gr. skaðabótalaga nr. 50/1993. Stefndi heldur því hins vegar fram, að ábyrgð sín sé takmörkuð samkvæmt siglingalögum nr. 34/1995, sbr. 70. gr., 2. mgr., þeirra laga.

II.

Málsástæður og lagarök stefnanda.

Af hálfu stefnanda er um að ræða endurkröfu með vísan til 22. gr. laga nr. 50/1993. Stefndi hafi brotið samningsskyldur sínar sem farmflytjandi gagnvart farmsamningshafa með því að setja vöruna á þilfar. Tjónið sé bein afleiðing þeirrar vanefndar. Samkvæmt 39. gr. siglingalaga nr. 34/1985 annist farmflytjandi búlkun alla á vörum, sem teknar séu til flutnings. Samkvæmt 41. gr. sömu laga sé óheimilt að búlka vöru á þilfari, nema það hafi næga stoð í samningi eða venju. Farmbréfið í máli þessu hafði ekki að geyma heimild um að setja vöruna á þilfar (hreint farmbréf), né heldur hefur flutningur sem þessi stoð í venju. Stefnda hafi því verið óheimilt að búlka vöruna á þilfari. Að flytja snjóblásarann á þilfari hafi því verið samningsbrot gagnvart farmsamningshafa, er leitt hafi til þess tjóns, sem varð. Í tilviki sem þessu eigi takmörkunarreglur siglingalaga á bótaábyrgð ekki við.

Samkvæmt 68. gr. siglingalaga beri farmflytjandi ábyrgð á tjóni, ef farmur glatast, meðan hann er í vörslu farmflytjanda. Samkvæmt 70. gr. sömu laga, 6. tl., getur farmflytjandi ekki borið fyrir sig þá ábyrgðartakmörkun, sem 70. gr. siglingalaga gerir ráð fyrir, ef það sannast, að hann hafi sjálfur valdið tjóninu eða skaðanum af ásetningi eða stórfelldu gáleysi og honum mátt vera ljóst, að tjón myndi sennilega hljótast af.

Því er haldið fram af hálfu stefnanda, að tjón þetta hafi orðið bæði vegna vanefnda stefnda á farmsamningi, þ. e. að búlka vöruna á þilfari án heimildar, en ekki neðan þilja, sem eitt sér leiði til fullrar bótaskyldu. Einnig hafi frágangi vörunnar verið svo háttað, að ekki hafi verið nógu vandlega

frá henni gengið. Verði í þeim efnum að hafa í huga árstíma og siglingaleið. Þessi atburður verði rakinn bæði til samningsbrotsins og einnig til aðgæsluleysis af hálfu starfsmanna stefnda við staðsetningu og frágang á snjóblásaranum, sem telja verði stórfellt. Sérstök ástæða sé til að benda á, að engin sjópróf hafi farið fram vegna atburðarins, svo sem gert sé ráð fyrir í XIII. kafla siglingalaga. Verði því að leggja alla sönnunarbyrði á stefnda um það, að orsök tjónsins verði ekki rakin til ásetnings eða stórfellds gáleysis af hans hálfu.

Kröfu sína um dráttarvexti og vaxtavexti styður stefnandi III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987, sbr. síðari breytingar. Kröfu sína um málskostnað reisir stefnandi á ákvæðum laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála, einkum 129. og 130. gr. laganna. Krafa um virðisaukaskatt á málskostnað styðst við lög nr. 50/1988. Stefnandi sé ekki virðisaukaskattsskyldur, og beri honum því nauðsyn að fá dóm fyrir skatti þessum úr hendi stefnda.

III.

Málsástæður og lagarök stefnda.

Stefndi miðar við, að ákvæði sjófarmbréfs og íslensku siglingalögin nr. 34/1985 gildi um þá deilu, sem mál þetta snýst um.

Rök fyrir sýknukröfu stefnda eru þau, að með greiðslu þeirri, sem stefndi hefur geymslugreitt í Landsbanka Íslands, hafi hann að fullu fullnægt greiðsluskyldu sinni vegna hins umstefnda tjóns, en skv. 1. gr. b sjófarmbréfsins og 70. gr., 2. mgr., siglingalaga nr. 34/1985 geti bætur aldrei orðið hærri en 667 SDR fyrir hvert stykki eða flutningseiningu, 2 SDR fyrir hvert brúttókíló vöru, sem skemmist eða glatast. Skuli miða við þá fjárhæð, sem hæst geti orðið samkvæmt þessu. Í sjófarmbréfinu sé snjóblásarinn sagður vera 5.400 kg og sé eitt stykki. Gengi SDR 20. 1. 1995 hafi verið 99,43 kr. Ef miðað sé við, að hann sé eitt stykki, skuli bætur vera 66.319 kr. Ef hins vegar er miðað við, að hann sé 5.400 kg, skuli bætur vera 1.073.844 kr. Samkvæmt þessu sé ljóst, að miða eigi við síðari útreikning.

Umræddur snjóblásari hafi verið fluttur á opnum gámapalli með göflum og festur niður með þar til gerðum spannsettum. Slík gámabretti séu að meira og minna leyti eins og lokaðir gámar. Hér sé um að ræða flutningseiningu, sem sérstaklega sé hönnuð til að flytja þungan og stóran farm, sem komist ekki í venjulegan gám, svo sem vélar. Sé hönnun þeirra alveg eins og hönnun venjulegra lokaðra gáma, nema á þeim sé ekki þak né hliðar af augljósum ástæðum. Þannig sé hægt að flytja þá á sama hátt og lokaða gáma. Þessi gámabretti séu sérstaklega hönnuð til að falla inn í sérsmíðuð gámaskip, svo að slík skip séu ekki bundin við að flytja einungis farma, sem komast inn í lokaða gáma. Með hliðsjón af þessu hafi snjóblásarinn því ver-

ið fluttur í gámi, sem leiði til þess, að ákvæði 9. gr. í sjófarmbréfi gildi um flutninginn. Þar segir, að farmflytjanda sé heimilt að flytja gáma á þilfari eða undir þilfari, án þess að sendanda sé tilkynnt um það, og ef þeir séu fluttir þannig, eigi Haag-Visby-reglurnar að gilda um flutninginn, eins og þær eru felldar inn í sjófarmbréfið, án tillits til þess, hvort flutt er á þilfari eða undir þiljum. Samkvæmt þessu sé ljóst, að stefndi hafi á engan hátt brotið samningsskyldur sínar, miklu heldur hafi hann hagnýtt sér heimild í samningi aðila um að flytja slíkar vöru á þilfari.

Mikilvægt sé að hafa í huga, að Ríkiskaup hafi á undanförnum árum flutt mikið af tækjum og fyrirferðarmiklum vörum með skipum stefnda á slíkum gámapöllum. Í öll þau skipti hafi verið notast við annaðhvort sjófarmbréf, eins og gefið hafi verið út í máli þessu, eða farmskírteini, sem hafi sömu samningsákvæði og sjófarmbréf. Sé því Ríkiskaupum fullkunnugt um þessa heimild. Ekki liggja fyrir nein gögn um það, að þau hafi sett út á hana né beðið sérstaklega um, að vörur sínar séu fluttar á einhverjum sérstökum stöðum í skipum stefnda.

Eins og fram komi á fram lagðri teikningu af Bakkafossi, sé hér um að ræða dæmigert gámaskip, sem smíðað hafi verið sérstaklega með það að markmiði að flytja einungis flutningseiningar af sérstakri gerð. Hafi myndast löng hefð, bæði hérlendis og erlendis, fyrir því, að í slík skip hafi farmflytjandi heimild til að setja hlutaðeigandi flutningseiningu, t. d. lokaðan gám eða gámapalla, hvar sem er í skipið. Hafi staðsetning slíkra flutningseininga farið eftir því, hvenær þær hafi verið settar um borð, hvenær þær hefur átt að taka í land, og eftir því, hvers konar vörur um sé að ræða. Hafi þessi venja leitt til þess, að farmflytjendur hafi nú ákvæði í flutningasamningum sínum, sem tiltaki nákvæmlega þessa venju.

Eins og fyrr segir, hafi Ríkiskaup um langt árabil flutt stór og fyrirferðarmikil tæki með stefnda, og hafi þau í mörgum tilvikum verið sett á opna gámapalla. Hafi aldrei verið gerð athugasemd við það né komið sérstök beiðni um, að gámapallar væru einungis fluttir í lestum skipa. Því fari víðsfjarri, því að þessi aðferð, að leyfa stefnda að ákveða slíkt, hafi þótt sjálfsögð, enda byggð á venju.

Snjóblásarinn sé tæki, sem ætlað sé til notkunar úti í vondu veðri til tiltekinna starfa. Hann sé því augljóslega hannaður í því skyni að þola mjög slæmt veður, svo sem mikla rigningu og rok. Hér sé því á ferðinni vara, sem auðveldlega eigi að þola að vera sett á þilfar skips vegna flutnings á henni yfir hafið. Sé því alls ekki óeðlilegt að setja snjóblásarann á gámapall með göflum, sem síðan sé fluttur á þilfari gámaskips.

Samkvæmt framansögðu sé ljóst, að stefndi hafði fulla heimild til að

flytja snjóblásarann á þilfari. Hafi hann bæði samningsákvæði þessu til stuðnings svo og venju, en skv. 41. gr. siglingalaga sé farmflytjanda heimilt að búlka vöru á þilfari, ef það hefur næga stoð í samningi eða venju.

Því er mótmælt, sem fram kemur í stefnu, að það eitt að hafa flutt snjóblásarann á þilfari hafi leitt til þess tjóns, sem varð. Á umræddum degi var mikið óveður, og valt skipið mikið. Hefði því snjóblásarinn alveg eins getað orðið fyrir algjöru tjóni í lest skipsins. Samkvæmt þessu hafi stefnda verið heimilt að flytja snjóblásarann á þilfari, og sé því alveg fráleitt að telja, að hann geti ekki beitt heimild sjófarmbréfsins og siglingalaga um takmörkun á bótaábyrgð.

Því sé haldið fram í stefnu, að á grundvelli 6. mgr. 70. gr. siglingalaga geti stefndi ekki takmarkað ábyrgð sína skv. 2. mgr. 70. gr., þar sem hann hafi sjálfur valdið tjóninu af ásetningi eða stórfelldu gáleysi og honum mátt vera ljóst, að tjón myndi sennilega hljótast af. Þessari fullyrðingu stefnanda er algjörlega mótmælt, annars vegar vegna þess, að ákvæði þetta eigi ekki við í þessu tilviki, og hins vegar vegna þess, að skilyrðum þess sé ekki fullnægt, ef niðurstaðan yrði sú, að það væri talið eiga við.

Er skýra á 6. mgr. 70. gr. siglingalaga, verði í fyrsta lagi að kanna, hvað átt sé við með orðunum „farmflytjandi sjálfur". Í 1. mgr. 21. gr. siglingalaga segir: „Með „farmflytjanda" er í kafla þessum átt við þann, sem með samningi tekur að sér flutning farms með skipi fyrir annan, „farmsamningshafa"." Í máli þessu sé það stefndi, Hf. Eimskipafélag Íslands, sem tekið hafi að sér flutninginn. Það sé því félagið sjálft sem lögpersóna, sem sé farmflytjandi. Samkvæmt almennum reglum kröfuréttar er það stjórn hlutafélags og forstjóri, sem geta skuldbundið félagið og tekið allar meiri háttar ákvarðanir. Það séu því einungis þessir aðilar einir, sem umrædd 6. mgr. 70. gr. siglingalaga taki til, þegar farmflytjandi er hlutafélag. Sé ákvæði þessu alls ekki ætlað að taka til athafna annarra aðila, svo sem starfsmanna stefnda, þar sem sérstaklega sé um þá fjallað varðandi sömu atriði í þar næstu grein á eftir.

Í öðru lagi sé mikilvægt að athuga 72. gr. siglingalaga, þegar túlka eigi 6. mgr. 70. gr. siglingalaga. Sú grein sé sett til hagsbóta fyrir starfsmenn farmflytjenda eða menn, sem hann beri ábyrgð á, þannig, að þeir geti einnig takmarkað bótaábyrgð sína. Á sama hátt geti slíkir aðilar misst þessa heimild sína, ef það sannast, að þeir hafi valdið tjóni af ásetningi eða stórfelldu gáleysi og með vitund um það, að tjón væri fyrirsjáanlegt. Með því að hafa sérstakt ákvæði, sem taki til þessara aðila, sé augljóst, að framangreind 6. mgr. 70. gr. siglingalaga beri að skýra þannig, að hún nái einungis til farmflytjanda, eins og það orð sé túlkað hér á undan.

Í þriðja lagi sé mikilvægt að hafa í huga, að í athugasemd við 70. gr. í frumvarpi til siglingalaga segir, að greinin samsvari gr. IV-5 í Haag-Visby-reglunum. Samkvæmt því verði að túlka umrædda grein í siglingalögum í samræmi við túlkun á umræddri grein í Haag-Visby-reglunum. Hér sé um alþjóðasáttmála að ræða, sem mjög mikilvægt sé, að sé eins túlkaður milli landa.

Samkvæmt framansögðu sé ljóst, að ákvæði 6. mgr. 70. gr. siglingalaga eigi ekki við um tilvik það, sem hér sé til úrlausnar, þar sem fráleitt sé að telja, að stjórn stefnda eða forstjóri hafi valdið tjóninu af ásetningi eða stórfelldu gáleysi og honum mátt vera það ljóst, að tjón myndi sennilega hljótast af. Þessu til stuðnings megi vísa til fjölmargra erlendra fræðimanna og dóma.

Ef svo ólíklega vilji til, að ekki verði fallist á túlkun þessa og ákvæðið þannig talið ná til manna, sem vinna í þágu farmflytjanda, sé alveg ljóst, að stefndi hafi ekki valdið tjóninu af ásetningi eða stórfelldu gáleysi né honum mátt vera ljóst, að tjón myndi sennilega hljótast af. Um ásetning þurfi ekki að fjalla, enda miði stefnandi ekki við það í stefnu. Spurningin sé þá, hvort stefndi hafi valdið tjóninu af stórfelldu gáleysi og honum mátt vera ljóst, að tjón þetta myndi sennilega hljótast af. Í fyrsta lagi hafi snjóblásarinn verið sjóbúinn á tryggilegan hátt. Samkvæmt upplýsingum frá starfsmönnum stefnda hafi verið gengið frá snjóblásaranum á venjulegan hátt. Hafi hann verið settur á gámapall og festur með fjórum nælonspannsettum, sem hver eigi að þola tvö tonn. Við ákvörðun á því, hvernig ganga eigi frá svo stórum og þungum farmi á gámafleti, sé farið eftir tegund farms, þyngd, stöðugleika og hvert verið sé að flytja farminn. Séu til dæmis sérstaklega ströng skilyrði um farm, sem verið sé að flytja yfir Atlantshaf. Í öðru lagi hafi verið eðlilegt að setja gámafletið á þilfarið alveg við stýrishús skipsins. Sé alveg ljóst, að snjóblásari sé sérstaklega hannaður til að þola hin verstu veður. Hann eigi því vel að þola bæði bleytu og særok og engin hætta á, að hann skemmist við það að standa á dekki. Rök fyrir því að flytja vörur undir þiljum séu einungis þau að koma í veg fyrir, að þær blotni og verði þannig fyrir tjóni. Um slíkt sé alls ekki að ræða í þessu máli. Í þriðja lagi verði að hafa í huga, að það hafi ekki verið gámapallurinn, sem fór fyrir borð, heldur einungis snjóblásarinn. Samkvæmt því hafi tryggilega verið gengið frá gámapallinum og það því einungis óhappatilviljun, sem rekja megi til slæms veðurs, er því hafi valdið, að snjóblásarinn féll fyrir borð.

Í fjórða lagi verði að túlka ákvæði 6. mgr. 70. gr. í samræmi við gr. IV-5 (E) í Haag-Visby-reglunum vegna framangreindra athugasemda í frumvarpi til siglingalaga. Þar segir m. a., að farmflytjandi geti ekki borið fyrir

sig takmörkun á ábyrgð, ef hann hefur valdið tjóninu af ásetningi eða stórfelldu gáleysi og haft vitneskju um, að tjón myndi sennilega hljótast af („done ... recklessly and with knowledge that damage would probably result"). Sé þetta borið saman við ákvæðið sjálft í 6. mgr. 70. gr., komi í ljós, að það ákvæði sé víðtækara en fyrrgreint ákvæði Haag-Visby-reglnanna. Þar segi: „Honum hafi mátt vera ljóst, að tjón myndi sennilega hljótast af." Þar sem þetta ákvæði eigi að vera sambærilegt við fyrrgreint ákvæði Haag-Visby-reglnanna, beri að túlka það til samræmis við hið síðarnefnda. Þessu til stuðnings megi einnig vísa í hin norrænu siglingalög, eins og þau hafi verið fyrir breytingu þá, sem gerð hafi verið á þeim á síðasta ári, en þar sé notað sambærilegt orðalag og í Haag-Visby-reglunum.

Þegar þetta sé haft í huga, sé ljóst, að á engan hátt verði fallist á það með stefnanda, að bæði skilyrði 6. mgr. 70. gr. komi til greina í máli þessu. Enda þótt dómurinn komist að þeirri ólíklegu niðurstöðu, að um eitthvert aðgæsluleysi hafi verið að ræða hjá starfsmönnum stefnda, hafi slíkt ekki verið gert með vitneskju um, að tjón myndi sennilega hljótast af. Samkvæmt því hafi stefndi fulla heimild til að beita fyrir sig fyrrgreindri heimild um takmörkun ábyrgðar.

Bent er á, að í XIII. kafla siglingalaga sé hvergi að finna ákvæði um, að skylt sé að halda sjópróf í svipuðum tilvikum og mál þetta fjalli um. Einnig er bent á, að hvorki eigandi snjóblásarans né stefnandi hafi farið fram á, að slíkt sjópróf yrði haldið.

Í stefnu krefst stefnandi dráttarvaxta frá 8. 12. 1994 til greiðsludags. Þessari kröfu er mótmælt og bent á, að í 15. gr. vaxtalaga nr. 25/1987 segir, að skaðabótakröfur skuli bera dráttarvexti að liðnum mánuði frá þeim degi, er kröfuhafi sannanlega lagði fram þær upplýsingar, sem þörf var á til þess að meta tjónsatvik og fjárhæð bóta. Með bréfi, dags. 9. 12. 1994, hafi slíkar upplýsingar fyrst verið sendar stefnda, og síðan hafi stefnanda verið greiddar 1.073.844 kr. Samkvæmt því geti stefnandi ekki krafist dráttarvaxta frá fyrri tíma en 9. 1. 1995 og ekki af hærri fjárhæð en 11.629.480 kr., sem eru mismunur á kröfu stefnanda og því, sem hann fékk greitt.

Krafa stefnda um málskostnað er reist á 1. og 3. mgr. 129. gr. svo og 1. mgr. 130. gr. laga nr. 91/1991. Krafa um virðisaukaskatt er studd lögum nr. 50/1988.

IV.

Niðurstaða.

Um flutning snjóblásarans með Bakkafossi frá Fredrikstad í Noregi var gefið út sjófarmbréf, dags. 11. nóvember 1994, svo sem fyrr greinir. Í vöru-

lýsingu þar kemur fram, að um sé að ræða EIMU 401368 4 og SISU 009062 5, enn fremur, að snjóblásarinn sé eitt stykki, 5400 kíló að þyngd. Samkvæmt skýringu stefnda táknar skammstöfunin EIMU þurrgám og skammstöfunin SISU gámapall með göflum, sem festa má niður.

Snjóblásarinn, sem var 250 cm á hæð, 265 cm á lengd og 305 cm á breidd, komst ekki fyrir í venjulegum gámi, og var hann sjóbúinn á gámapall í landi af umboðsmönnum stefnda. Hann var festur með fjórum nælon-spannsettum, sem hver á að þola allt að tveggja tonna átak. Spannsettur þessar voru stuttar og festar neðarlega í snjóblásarann. Gámapallinum með snjóblásaranum var komið fyrir á þilfari skipsins, og var hann þar í ystu og öftustu gámastæðu í þriðju gámahæð stjórnborðs megin.

Á leiðinni milli Noregs og Færeyja 13. nóvember 1994 lenti Bakkafoss í vondu veðri; valt skipið mikið, og tók snjóblásarann út. Slitnaði hann úr festingum sínum, en gámapallurinn hreyfðist ekki.

Stefndi hefur viðurkennt ábyrgð sína samkvæmt 68. gr. siglingalaga nr. 34/1985, en ber fyrir sig takmörkun ábyrgðar samkvæmt 2. mgr. 70. gr. siglingalaga. Ekki er tölulegur ágreiningur í málinu, hvorki að því er varðar andvirði snjóblásarans né bótafjárhæð, samkvæmt 2. mgr. 70. gr. siglingalaga.

Stefnandi heldur því fram, að stefnda hafi verið óheimilt að flytja snjóblásarann á þilfari skipsins. Það samningsbrot leiði til þess, að farmflytjandi geti ekki borið fyrir sig reglur siglingalaga um takmörkun bótaábyrgðar. Ekki verður á það fallist. Gámapallur sá, sem snjóblásarinn var festur á, er flutningseining, sem er sérhönnuð til flutnings á gámaskipi, og snjóblásarinn hefði átt að þola sjóflutning á þilfari skips, svo fremi sem frágangur hans þar og staðsetning teldist ekki varhugaverð.

Stýrimaður og háseti á Bakkafossi, sem skoðuðu sjóbúnað snjóblásarans, áður en hann fór um borð í skipið, hafa lýst yfir því fyrir dómi, að þeim hafi fundist frágangur hans eðlilegur. Þá liggur fyrir, að það var stýrimaður, sem ákvað, hvar gámapallinum með snjóblásaranum var komið fyrir um borð í skipinu. Kvaðst hann hafa aflað sér upplýsinga um það, að snjóblásarann mætti flytja á þilfari.

Þegar tekið er tillit til siglingaleiðarinnar, sem fram undan var, og árstíma og jafnframt þess, að snjóblásarinn var í þriðju gámahæð, sem varð til þess, að sveiflan á honum varð hraðari og lengri en ef hann hefði verið neðar í skipinu, verður að telja það mistök að styrkja ekki festingu snjóblásarans á gámapallinum, enda spannsetturnar, sem fyrir voru, stuttar, u. þ. b. 80 cm langar. Þau mistök leiða þó ekki til þess, að stefndi sem farmflytjandi geti ekki borið fyrir sig ábyrgðartakmörkun samkvæmt 2. mgr. 70. gr. siglingalaga nr. 34/1985, þar sem áskilnaður 6. mgr. 70. gr. laganna kemur ekki til greina, að því er hann varðar.

Samkvæmt gögnum máls greiddi stefnandi sem vátryggjandi Ríkiskaupa vátryggingarverð snjóblásarans, 12.703.324 kr., 8. desember 1994 og krafði stefnda síðan um endurgreiðslu þeirrar fjárhæðar. Með bréfi stefnda, dags. 20. janúar 1995, var boðin fram og samhliða send greiðsla, að fjárhæð 1.073.844 kr., í samræmi við 2. mgr. 70. gr. siglingalaga um takmörkun ábyrgðar farmflytjanda. Stefnandi hafnaði þessu greiðslutilboði, og var fjárhæðin geymslugreidd af stefnda 5. maí 1995, eftir að stefnandi hafði endursent greiðsluna.

Þar sem fyrir liggur, að stefndi hefur þannig staðið skil á þeirri bótafjárhæð, sem honum bar að greiða í samræmi við ákvæði 2. mgr. 70. gr. siglingalaga nr. 34/1985, ber að sýkna hann af kröfum stefnanda í málinu.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Eggert Óskarsson héraðsdómari kvað upp dóm þennan ásamt meðdómsmönnunum Hrafnkeli Guðjónssyni og Þorvaldi Ingibergssyni stýrimönnum.

Dómsorð:

Stefndi, Hf. Eimskipafélag Íslands, skal vera sýkn af kröfum stefnanda, Sjóvár-Almennra trygginga hf., í máli þessu.

Málskostnaður fellur niður.